

Franciscu cilocco

Festari sa Di de sa Sardigna est una manera po fairi connoscere a su populu sardu sa storia sua. Est peri unu modu po fairi torrari a is Sardus sa cuscienthia de apartènnere a una Natzione, una natzione ci in su cursu de is seculus at tentu unu muntone de patriotas ci ant lutau e gherrau finas a sa morte po s'indipendentzia sua. Custa festa est stètia istituita de su Consillu Regionali su 14 de Cabudanni de su 1993 cun sa lè regionali numeru 44 po arregodari s'avolotu de is sardus ci sa di 28 de Arvili de su 1794 iant moviu contras a su Vicerè Balbiano, bogandonceddu de Casteddu, po more ca su governu sabaudu si fut opostu a su riconoscimentu de is deretos de is sardus. Su protagonista de cussus fatos est stètiu Giuanni Maria Angioi, ma deo, oe non bollo allegari deretu de custa persone, mancari su valore ci tengiat. Bollo allegari po primu de una persone e de unu personàgiu protagonista de sa sarda revolutzione ci po meda tempus est stètiu lassau a una banda de sa storia, scaresciu de is istòricus, ma cosa peus, scaresciu de sa gente. Oe bos apa a contari de Franciscu Ciloco, unu patriota ci oe etotu simbolegiat e rapresentat sa resistèntzia de is sardus a sa tirannia.

Francisco Cilocco fut nasciu in Casteddu su 20 de su mese de Idas de su 1769. Fut unu notàriu e peri unu opositore republicanu antifeudali e antipiemontesu. Su caràteli suu forte e seguru, su carisma, s'intelligèntzia e is dodas bonas de oratore dd'iant portau a èssere unu de is principalis autores de sa luta de liberathione nazionalis de sa Sardigna de cussu tempus. Fut un'òmini ci non si fait currumpiri e ci non si bendiat poite sa fidi patriotica sua fut pura e singilla.

Peri issu iat pigau parti a is avolotos antipiemontesos de su 28 de arvili 1794, candu totus is italianus ci s'agatànt in Sardigna furint stètius acapiaus, impresonaus e bogaus totus de sa Sardigna. De cussa data Cilocco iat cumenciau a tènnere una parti de importu mannu in custu periudu rivulutzionariu. In su mese de Idas de su 1795, su 27, difati, paris a un'àteru eroe nazionalis sardu, Giuachinu Mùndula, cumandat un'esèrcitu de 13 milla pressones ci beniant de totu su Logudoro e ponet suta assèdiu a Sàssari po more de impresonari is feudatàrius ci s'agatànt a intru de sa Citadi. Gràtzias a s'agiudu e is massaus sassaresos, li zapatori, is portalis de is murus ci ingiriànt sa citadi furint stètius abertos a pustis de suas dis de assèdiu. Cilocco fut stètiu irriciu de sa polulathione sassarese in sa Postha Noba, cun una grandu festa e cuntentesa meda, ma is meres, is canis papadores piemontesos nce dd'inat fata a si fuiri sa note a innantis colandu fatu de is andaleddas suterràneas ci passant asuta de sa citadi.

A sa coa, comente isceus totus sa revolutzione iat fallèssiu e is protagonistas de is avolotos, is patriotas sardus, furint stètiu tout persighius e perseguitaus de is militis savoiardus cumendaus de Placido Benedetto de Savoia, conte de Moriana e de su carrali suu, su fradi, su vice Re de Sardigna Carlo Felice, totus e is duus fradis carralis de su Re de Sardigna Càrulu emanuele IV.

A pitzu de sa conca de Cilocco is Piemontesos iat postu unu taglione de Milli scudus e po cussu fut circau e apretau in cali si siat logu circàt de si stichiri. Po cutu motivu in su mese de làmpadas de su 1802 circàt de fàiri un'urtimu sforthu po formari sa Repùblica Sarda indipendente. Paris cun su Patriota Franciscu Sanna Corda e medas àterus disterraus armaus de conca finas a pès ci lompiant de sa Corsica, iat irbarcau a su scuriu, a de note pròpiu a sa nanti de is Turris de guàrdia de Vignola e Longosardo po ddas podere ocupari. Ma po more de unu irbandiu gadduresu ci ddus iat traigius, unu certu MAmia, ci no mèritat nimmancu de èssere arremonau, peri custu tentativu fut andau mali!

Su primu a èssere mortu, est stètiu Sanna Corda, fertu de is ballas sparàs de is sordaus savoiardus. Su 25 de argiolas Ciloco fut stètiu acciapau de is piemontesos, ma fut mèllus ci si esseret mortu poite totus cussus ci non moriat in su campu de battallia, subiant torturas de ognu tipu a innantis de èsserent cundennaus a morte. A Cilocco difatis dd'iant poderau acapiau po unas cantu diis a unu truncu, cena pòdere bufari e nimmancu papari. Poi dd'iant leau a Tèmpiu sèciu a pitzu de unu molente po èssere pigau in giru e scutu de sa gente. De Tèmpiu nce dd'iant acumpangiau sempre a calas de fusti e befau de totus is passantis, finas a Sassari, aube dd'iant fatu su dibatimentu.

In custa citadi, a cantu peri immoe costumant a narri po frastimu «La fini di keko», sa fini de Francesco, Cilocco, fut erribbau su 9 de austu de su 1802, in mesu a sa gente ci ddu pistàt e ddu spudàt e naràt ognu

foeddu malu contras de issu. In trubunali su giùixi dd'iat donau sa cundanna massima, sa pena de morte. Prima de dd'ociri, pero si ddue furint vengaus e dd'iant torturau e tratau peur de un'animali. Su giùigi difati dd'iat cundennau a sa tortura de sa funi, de is tonallas tentas in fogu e a sa fustigathione Sa tortura de sa funi cunsistiat a dd'acapiari is manus a palas e a ddu tirari in artu cun una tegiola e poi a ddu lassari andari cun una scuta forte po ddi scravari totu is mermos e is artis. Sa cundenna de is tonallas buddias cunsistiat a ddi passari is ferros in totu sa carena e a ddi segari un'uncone de carri a sa bia. A innantis is thimingiones, poi is ungras, poi is didus e poi sa petha bia. Sa fustigathione cunsistiat a dd'aciotari cun unu thiraonnifa intèssia de prumu. Po more de is calàs de fusti is torturadores oga tantu ddi scravànt sa pedde e sa carri a thapulìs.

Ma custu po is piemontesos non bastàt. Difatis a pustis de èssere mortu e abbrugiau e su cinisu de su corpus suu spainau e leaude su bentu, is piemontesos iat allogau sa conca de Cilocco e dd'iant posta bene a craru in s'intrà de sa citadi de Sassari in Posta Noba, comente mèlethu poi s'atrus patriotas sardus.

Franciscu Cilocco teniat 33 annus. Custu patriota, a 210 annus e prusu de sa morte sua nos'at lassau una grandu ereditadi. S'amore po sa libertadi. Noso sardus eus a depere sempre onorari e tenere a mente su sacrificiu de cust'omini mannu de Sardigna.

gràthias a totus e Bona Dì de sa Sardigna!